

Gospodarske novice.

* Tudi jajca nesó na milijone dohodkov. Angleži cenijo tečnost jajec za človeško jed, zato povžijejo mehko kuhanih jajc sila veliko. Ker jim jih domače kokoši ne iznesó toliko, kolikor jih potrebujejo, zato jih nakupujejo na Francoskem (vsako leto za kakih 10 milijonov gold. in iz Belgije in Holandijo. Ker pa je vse to še premalo, obračajo se zdaj še v severno Nemčijo in v naše cesarstvo. Na Nemškem namažejo vsako jajce z oljem; na Lipskem je neki velik barantač, ki je nedavno obhodil Bavarsko, Česko, Ogersko do Banata in Slavonijo, da je videl, kako stoji v teh deželah s kokoši in si zaaral na milijone jajec. Za prvo poskušnjo so jih iz Ogerskega poslali 600 zabojev (kišt); v 3 dneh so bile po železnici v Lipsiji in odtod v 7 dneh na trgu v Londonu. — Tu se spet očitno kaže, kako olajšajo železnice kupčijo — in lahko je mogoče, da kranjska in štajarska jajca pridejo še v London.

Národno-gospodarske stvari.

„Slavia“ vzajemno zavarovalna banka — radikalno sredstvo ohraniti Čehom 21 milijonov goldinarjev, ki leto za letom iz dežele gredó.*)

Po „Slovan-u“.

Statistično je dokazano, da tuje asekuracije leto za letom samo iz Českega (brez Moravskega in Šlezkega) čez 20 milijonov gold. odpeljejo.

Ti milijoni so prostovoljni davek, ki si ga nečimerno naklada česki kmetovalec, česki delavec, česki trgovec, skratko rečeno, naš narod sam na korist tujih špekulantov večidel nam protivnih.

Ako slišimo, da tretjina davkov naših znaša 21 milijonov, zavzamemo se in javkamo, al zarad tega pa ne javkamo, da smo tako nespametni, da si lahko miselno sami nakladamo ta davek. Vendar se redko katerikrat ravná tako po nespameti; marveč največkrat so tega krivi oni, ki so narodu našemu jemali priložnost, da se ni mogel zadosti učiti, omikati se in si prisvojiti dotičnih narodno-gospodarskih vednosti. Čem več pa je narod naš zaostal v vsem tem, temveč je nam, kateri te reči razumemo, dolžnost, da podučimo narod.

Kdor tako ne dela, zanemari domovinsko, tedaj npravno dolžnost, in kdor napačne razumke raznaša med ljudstvo, ta ni pošten narodnjak, marveč deluje na škodo naroda svojega. Taka se godí v nekterih kalendarjih, kjer se „Kotva“, nemško društvo akcionarjev „Anker“ hvali in priporoča, ktero je iz našega naroda izsésalo že nekoliko milijonov.

Spoznávši škodo tujih asekuracij na blagostanje svojega naroda je sklenil dr. Fr. Lad. Chleborad temu konec storiti. Narodu svojemu ohraniti 21 milijonov zdelo se mu je tako važno, da je odložil juridično svojo kariero in se lotil osnove in pospeševanja „Slavie“, vzajemne zavarovalne banke v Pragi. Ta ustav naj tedaj bode jéz, ki zadržuje in ovira povodenj, ktera vsako leto českemu narodu poplavi tako ogromne zneske!

To bistveno misel je dr. Chleborad brž prvokrat razodel v razglasu, ki ga je 27. marca 1868. leta razposlal med česko-slovanski narod, in kjer je govoril tako-le: „Nadjam se, da česko-slovanski narod bode radostno pozdravljal početje odborovo, in jaz Vas po-

zivljam podpirati „Slavio“, ki Vas ima rešiti brezštevilnih tujih agentov, ki Vam denar kradejo iz žepa, — podpirati „Slavio“, ki ima našim delalcem v poslednjem trenutku življenja biti tolažba, — našim kmetovalcem na police posojóča hipotečna banka, — domača naprava, ktera ne vodi denarja na Dunaj, Ogersko, Belgijo, Angležko, nego ga v Prago pripelje, od kodar naj se v rodovitnih potocih razlije po vseh česko-slovanskih okrajnah“.

(Kon. prih.)

Politične stvari.

Interpelacija

štajarskih slovenskih poslancev v štajarskem zboru.

(Dalje.)

Poleg tega nam je treba še marsikaj premisliti: nemška liberalnost ni bila toliko velikodušna, da bi bila Slovencem, katerih je vendar $\frac{2}{5}$ vseh deželnih prebivalcev, dala le en sedež v deželni odbor štirskem, sploh se v vsem delovanji deželnega odbora kakor rdeča nit vije premišljeno prizadevanje narodnega zatiranja. Z najničevejšimi izgovori so se nam leta in leta šole odrekale; negledé na naše razmere ozirajo se vedno v tuje dežele, kamor se za ogleadne popotnike vedno denar pošilja in od koder dobivamo tujo, z našimi okolišči neznano, našim koristim protivno tako imenovano inteligencijo; in konečno so nam hoteli vriniti samo meščanske šole, ki bi imele koristiti samo germaniziranemu meščanstvu in ktere so po svoji osnovi čisto skažene; skoraj celo desetletje smo se morali boriti za realno gimnazijo, ktera bi bila vsem odprta; kmetijska šola na slovenskih tleh se je odrekla, samo da bi si slovenstvo ne opomoglo, klubu §. 19. pak se je na slovenskih tleh za slovensko mladež s slovenskimi novci napravila nemška, sicer že v svoji osnovi skažena, premala vinorejska šola in še ta se je čisto neopravičeno in na velike stroške preložila v najbolj ponemčeni kraj, samo zato, da bi slovenstvo od nje kolikor najmanj mogoče koristi dobivalo; že obstoječega slovenskega gospodarskega lista zato niso hoteli podpirati, ker ta list govori tudi o dnevnih vprašanjih in sicer v narodnem smislu, temu nasproti pa se za slovenski denar zdržuje nemšk list, slovenskemu ljudstvu pa se za njegove novce podaja le neka prestavljena, po nemško pripravljena, pogreta jed.

Z veliko vihro je na dalje deželni odbor prenalil postavo o okrajnem zastopništvu, ktera vsled svojega strahovitega volilnega reda slovensko-kmečki živelj ter njegove narodne, duševne in materijalne koristi popolnoma izročá potujčenemu meščanstvu in birokraciji, in ktera je postala novo orodje za narodno tlačenje. Velike svote plačujemo za deželne potrebe zlasti za nemške učne namene, za naše narodne potrebe sploh, kakor tudi za narodne potrebe v glavnem mestu se ničesa ne stori; dá, celo stolici za slovanske jezike in literaturo, ki je več kakor 50 let bila na graškem vseučilišči, odtegnila se je vsaka podpora iz deželnega premoženja in brezobzirno se vtikajo vsi deželni zavodi v nemško glavno mesto, kamor se v masah sili naše ljudstvo, da tam žalostno životari in se pita s strupom potujčevanja. Za naše denarje se olupšuje glavno mesto, vzdržuje se gledišče, zidajo se palače, našim ljudem pa se v tako obilnem številu zemljišča po eksekuciji pródajo. Slovenec kot Slovenec ne dobí pri deželnih uradih nobene službe, in z največo brezobzirnostjo se oddajajo celó službe pri deželnih zavodih, ki stojé na slovenskih tleh. Z nevoljo in po polževo se pripravljajo popraviti krivično nam volilno postavo, volitve narodnih poslancev se podirajo

*) Ker tudi čez dežele slovenske hoče „Slavia“ razširiti svoje delovanje, naj pričujoči sestavek povzamemo iz praškega časniká „Slovana“.

Bolezen v gobcu. *)

Napade največkrat govejo živino, prešiče in ovce, manjkrat konje; obstoji o začetku v vnetju žleznatih kož gobca, kateremu sledijo mnogovrstni nasledki vnetja; napade ali posamesno živino ali pa tudi veliko glav po več krajih ob enem, je večkrat kužna in nalezljiva; more živino večkrat napasti. Večkrat se z boleznijo na parkljih in na vimenu združena prikaže.

Znamenja. Bolezen se začne z majhno vročnico na žleznati koži gobca, posebno na jeziku in dlasni se prikažejo mehurčki, kateri so z rumenkasto vodo napolnjeni. Sicer je ves gobec bolj rdeč, gorek in boleč, živina ne more jesti, in penaste slin se jej začnejo iz gobca cediti. Mehurčki se v enem ali dveh dneh prederejo, povrhna kožica se oluši in napravijo se rdeče, boleče okrogle ali podolgate lise, velike kakor groš, pa tudi kakor tolar. Če je bolezen huda, molzna živina ob mleko pride, je celó malo, in tudi zelo hujša in po velikosti bolezni se tudi sapa in srčno in žilno bitje bolj ali manj pohitri. Ker je ta bolezen zeló velikrat s parkljico (boleznijo na parkljih) združena, zato se tudi znamenja parkljice prikažejo; pri goveji živini, ovcah in kozah ste večidel združeni, prešiči imajo večkrat samo parkljico, konji pa, pri katerih se ta bolezen veliko manjkrat prikaže, dobé samo bolezen v gobcu. Pri goveji živini se pridruži tudi včasih vnetje na vimenu.

Pretek, izid in predpovedba bolezni. Če bolezen ni huda, se vročnica in ž njo vsa druga bolestna znamenja v dveh do štirih dneh že pomanjšajo in v 8—14 dneh se živina popolnoma ozdravi. Če je pa bolezen bolj huda, trpi delj časa, živina zelo hujša, molzna živina ob mleko pride in breja živina včasih zvrže. Živina se dalj časa ne more za delo rabiti. S smrtjo se vendar le malokdaj in sicer le pri majhni živini konča.

Vzroki. Ta bolezen večidel kakor kuga več živine kar na enkrat napade, posebno se to zgodi spomladi in v jeseni, včasih tudi poleti. More jo tudi ena živina od druge po gobčnem žlezu in slinah nalesti. Večkrat se prikaže bolezen v gobcu tudi posamesno pri živini po prehlajenji, na paši po pustih, trdih ali bodečih zeliščih; po pijači snežnice itd.

Ozdravljanje. Če živina ni bolezni nalezla, ampak jo prvotno dobila, je prvo to, da se vzrok bolezni odvrne, razun tega se gobec spira z žleznatimi in močnatimi vodami, katerim se nekoliko kisa (jesiha) ali soli in nekoliko medu pridene; na priliko: ajbiševih korenin 4 lote v bokalu vode skuhanih; precejeni tej vodi se pridene maslic jesiha ali pa kuhinjske soli, ki se dobro stopí, 4 lote, medú pa 6 lotov. S tako vodo se 4krat na dan gobec spira, kar se tako zgodi, da se okoli lesene žlice ali kakoršnega količka mehka cunja ali goba ovije, ki se v to vodo namoči in potem prav rahlo po gobcu pomaže. Grozno grozno škodljivo je pa z ostrimi rečmi, kakor s čebulo, s česnom, poprom gobec spirati, ali ga s čisto soljo drgniti, dokler bolezen še v vnetji obstoji. Če se tako z vnetim in hudo bolečim gobcem ravna, se vliva olje v ogenj — kar povikša vnetje in bolečine ubogi živini. V mrzli vodi naj si živina sama večkrat gobec spere in bolečine tolaži — nikar pa je trpinčiti s takimi hudimi rečmi! Če je pa čez več dni prisad v gobcu splahnil, da ni več vroč, pa tudi rdeč in boleč ne, in se le žlem in slin iz gobca cedé brez vnetja, takrat je žajbelj najboljšo zdravilo, da zopet okrepča gobčne kože in

dlasno; — žajbelj se popari s kropom in četrť ure v loncu s pokritim pokrovom stati pustí, potem se žajbeljnova voda odcedí in ž njo se gobec 3krat na dan spira; prav je tudi žajbeljnovi vodi na pol bokala 1 lot sirovega galuna in nekoliko medú in moke pridjati.

Ko so se mehurčki predrli in se je sém ter tje koža olušila, je najbolje, te rdeče in boleče rane s sladko smetano in beljakom, ali z neosoljenim sirovim maslom (putrom) in medom večkrat pomazati. Ako so se te rane začele gnojiti, napravi mazilo iz 4 beljakov in 1 lota sirovega galuna.

Pri hudobni gobčni bolezni, pri kateri se iz mehurčkov po gobčnih kožah in jeziku trdovratne vgnjide narejajo, da se smrdljiva gnojica izceja in klaverno živino večkrat driska žene, zato ker jo požira, ali so se te vgnjide tudi po požiravniku, želodcu in čevih razširile, je pa treba močnejših gobčnih vodá, namreč pelinove vode, ali vode hrastovih ali vrbovih korenin, katerim se nekoliko kafrovca pridene in medú. Globoke gnojne rane se spirajo najbolje z apneno vodo.

Notranjih zdravil ni treba pri tej bolezni, ako ni huda. Pri hudobni bolezni, pri kateri je celo truplo, zlasti želodec in čeva, bolno, se rabijo žleznata krepčavna in dišeča zelišča s kafro vred, enkrat ali dvakrat na dan, toda z lepo se morajo dajati, ker živina težko požira.

Zelo važna so pa strežbina zdravila; dobra klaja, če je mogoče zelena, skuhana in zmečkana repa, pesa, krompir, močnate pijače, ne veliko naenkrat, pa večkrat na dan. Zeló važna je tudi snažnost v jaslih in dobra stelja. V hlevu ne bode toplo, pa ne presoparno.

Policijske vravnave. Da se bolezen po nalezbi ne razširi, je najbolji zdravo živino varovati, da z bolno ne pride v nikako dotiko; toraj se bolna živina ne sme na občinske paše, ne po cestah goniti, ne z zdravo skupaj napajati. Cesto zapirati bi pa težko bilo storiti in bi zavolj občenja več škodovalo kakor koristilo. Ker se je tudi bati, da tudi človek neko sorto spuščajev v ustih ne dobí, ako se oskruni s slinami, ki iz gobca tečejo, ali če mleko bolne živine vživa, zato se more varovati. Mesó take živine, ki je za hudo gobčno bolezen zaklana bila, se mora za vžitek prepovedati.

Národno-gospodarske stvari.

„Slavia“ vzajemno zavarovalna banka — radikalno sredstvo ohraniti Čehom 21 milijonov goldinarjev, ki leto za letom iz dežele gredó.

Po „Slovan-u“.

(Konec.)

„Slavia“ bode svoj cilj in konec tem prej dosegla, čem preje bode narod spoznal, kako nepotrebno in škodljivo je marsiktero koló v njegovem organizmu. Dokaz temu bodi to, da med vsem pri nas delalnimi asekuracijami ni ne ene národne. Vse so po tujih osnovane — razun česke asekuracije zoper škodo ognja — vse imajo glavni sedež zunaj mejá naših deželá, vse vlečejo dobiček iz naše dežele; njim je le mar za lastno korist, a ne za varstvo narodnih pridelovalnih in delalnih močí. Vrh tega bolehajo zarad birokratičnega stroja, po katerem so osnovane.

Kaj koristi to naši državi, da njen narod donaša k vzdržanju asekuracijskih pisarnic in to še v mestih, ki so zunaj njenih mejá? Kaj imamo res toliko bogastva, da moremo rediti cele armade agentov različnih asekura-

*) Ker je vzlasti po Štajarskem precej te bolezni, pa se tudi na Kranjskem prikazuje, smo povzeli ta poduk iz slovenske „Živino-zdravilske knjige“! Vred.

racij, ki jih ima „Azienda“ (v Trstu), „Riunione“ (v Trstu), „Asekurazione“ (v Trstu), „Dunaj“ (na Dunaji, prav za prav v Magdeburgu), „Fönix“ (na Dunaji), „Leipzig“ (v Lipsku), „Erste Ungarische“ (v Peštu), „Hungaria“ (v Prešburgu), „Pester“ (v Peštu), „Victoria“ (v Celovcu), „Haza“ (v Peštu), „Janus“ (na Dunaji), „Austria“ (na Dunaji), „Patria“ (na Dunaji), „Anker“ (v Belgiji), „Gresham“ (na Angleškem)? Ali nas magjarska „Haza“, oblečena v narodno opravo „Domovine“, more zaslepiti tako, da ne bi mogli ceniti miline, ki nam jo rada ponudi naša domača Milica?

Ne zamudimo tedaj časa zdaj, ko je duh iz bujen za mnogotera podvzetja, in osnovajmo si narodno zavarovalno sestavo, ktere podnožje naj bode „Slavia“ — banka za vzajemno zavarovanje v Pragi.

„Slavia“ bode ves narod objemala z vezjo vzajemnosti, dobrodejnosti in gmotnega blagostanja; namesti da bi redila brezštevilno armado agentov, bode se obračala do županov in jih povabila, da sprejemajo zavarovance in jih naznanjajo vodstvu njenemu v Prago. Praga je srce domovini naši; iz tega srca se mora kri izlivati krog in krog, da ne otrpne život. Zato pa smo tudi trdnega upanja, da naša kraljeva stolica bode radostno sprejela „Slavio“. S tem pa stori Praga velik korak naprej, da se izvije iz krempelj dunajskih centralistov. In da bi si tudi nič družega ne pridobila kakor nekoliko tisoč forintov za tisk, in nič družega kakor varnost pred historičnimi pogreški v pravopisu in stilistiki, ki se nahajajo v dunajskih razglasih in pravilih — že to bi veliko vredno bilo!

Al to je najmanji dobiček. Naše občine po deželi štejejo tisoč in tisoč gruntnih gospodarjev, izmed katerih marsikdo vsako leto tujim asekuracijam plačuje po 200 forintov in še več. Tako pa svojim lastnim zemljiščem jemljejo kapital, da ž njim gnojijo zemljišča magjarska, nemška, belgiška in angleška. „Slavia“ se bode tudi v tem oziru skazala kot naroden zavod, ker bode kakor hipotečna banka zavarovancem denar izposojevala po 6 od sto. Po tej poti si obdržijo svoj denar v domači deželi, in naše poljedelstvo, naša obrtnija, naša trgovina in naše sejmstvo se bode po tem denarji pospešilo in povzdignilo.

Zato podpirajmo „Slavio“, razglasujmo jo, da pride na dobro mladim in starim za vezilo ob krstu, o božiču, novem letu, pridnim šolarjem, zvestim poslom in služabnikom, — na kratko rečeno, da si ves narod česki življenje, kapital in dohodke zavaruje.

Zato tedaj, da „Slavia“ blagonosno to nalogo popolnoma reši, kličemo navdušenega srca „na zdravje!“

Tako je govoril dr. Chleborad in beseda njegova je segla v srce narodu našemu. Živa priča temu sta bila dva občna zbora „Slavie“, ki sta bila na dan sv. Vacslava v Pragi: v izvanrednem zboru so zborovali vsi udje, v rednem pa udje za vzajemne dedšine.

In v polpetem mesecu se se oglasilo 2020 udov, ki so vpisali kapital od 1 milijona in 261.440 gold. av. v. Maja meseca pričelo se je delovanje „Slavie“ in 27. septembra štela je že 2944 oglasov s kapitalom 2 milijonov in 71.640 gold.

Ako društvo tako veselo napreduje, ne bode preteklo še 10 let in „Slavia“ bode narodu res rešila onih 21 milijonov, ki jih dandanes tuje asekuracije iz dežele vlečejo. Da ni pravna domišljija ali pa kaka copernija, dokazati hočemo po številkah.

Česka dežela šteje 208 okrajev z 12225 občinami. Recimo, da iz vsake občine le eden pristopi k „Slavii“ in to k društvu za vzajemne dedšine (erbšine) z 100 gold. letne vloge, tedaj že to znaša leto in dan 1 milijon in 222.500 gold. vlóg.

Ako vsak teh družbenikov v prvem letu le 2 nova družbenika z 100 gld. letne vloge društvu pridobi, znašajo vloge v drugem letu že 3 milijone in 667.500 gld., in ako vsak teh dveh spet dva uda pridobi društvu, bi vloge v 3. letu že znesle 11 milijonov in 2500 gld., in ko bi vsak ud v 4. letu le enega novega družbenika pridobil, bi h koncu 4. leta vloge že presegle 22 milijonov gold., in to samo v tistem razdelku, ki je namenjen za to, da se otroci preskrbijo po društvu za vzajemne dedšine, brez vseh družih asekuracijskih razdelkov zavarovanja na smrt, škodo ognja, toče itd.

Ako bi nam kdo ugovarjal, da tolik kapital se ne dá doseči pri ubozem našem narodu, temu odgovorimo le to, da tak ugovor utegne veljati le pri znesku čez 21 milijonov, — do 21 milijonov pa ne veljá, kajti 21 milijonov se vsako leto zares tujim asekuracijam iz naše dežele plačuje.

Ako bi to škodljivo reko, po kateri se vsako leto toliko denarja iz naše dežele na tuje izplača, zasukali nazaj, mogli bi omenjenih 21 milijonov obrniti za domorodne namene, in še drugo korist bi imeli, namreč to, da bi žepe celih trum naših nasprotnikov izpraznili in s tem zamašili studenec, iz kterega zajemajo moč, da z nami kakor s sužni ravnajo.

Pri tistih pa, ki nimajo srca za domači blagor in domači narod, povdarjamo njihov lastni dobiček. „Slavia“ po §. 13. svojih glavnih pravil obrača svoj denar poleg družega tudi na to, da kupuje zemljišča; po takem se to, kar zarubljeni gospodar po eksekuciji zgubi, saj za deželo reši, ker obrani tujega kupca. Tuje asekuracije pa z denarjem našega naroda kupujejo državne obligacije! Kdor tega ne verjame, naj bere §. 2. „Anker-ova“ pravila §. 2. 14. 18.

Prijazni čitatelj bode prav storil, ako si iz domoljubja omisli pravila „Anker-a“.

Moja misel je ta, da je narod naš tako pameten, da bode potem lahko sam sodil kako in kaj.

Eden, ki je iz tuje asekuracije stopil v narodno „Slavio.“

Delovanje

deželnega zbora kranjskega 1869. leta.

Pod tem naslovom bodo prinašale „Novice“ odslej naprej po vrsti nekoliko sestavkov o tem, kaj in kako se je delalo in obravnavalo v letošnjem deželnem zboru kranjskem. Zgodí se to po želji narodnega kluba, ki jo je izrekel, ko je imel po nenadoma sklenjenem letošnjem deželnem zboru svoj zadnji shod.

Vodila je njega pri tem ta misel, naj ljudstvo, ki se živo zanima za vse dogodke javnega življenja, z vé, kaj in kako se je godilo v deželnem zboru, — naj izvé, kaj se je storilo ali vsaj skušalo storiti deželi, pa tudi državi na korist, — naj ima priložnost, da samo po delu in djanju sodi, ali so njegovi zastopniki ravnali po njegovi volji, in ali so delali ali ne po vsi svoji moči, marljivosti, vesti in vednosti, da bi se deželi dušno in materijalno pomagalo na bolje, pa da bi se ljudstvu našemu tudi narodne pravice, po Njih Veličanstvu, našem presvitlem cesarju, in po državni ustavi mu obljubljene in zagotovljene, brez kterih pravic je, kakor uči zgodovina vseh časov in narodov, materijalni in dušni napredek nemogoč, že vendar enkrat uresničile.

Razen tega naj ljudstvo naše iz delovanja deželnega zbora bolj in bolj spoznava njegovo važnost; naj vidi iz djanskih izgledov, kako imenitne pravice so v njegovih rokah, in kako neizrečeno veliko je na tem ležeče, da imajo možjé, ki si jih narod za svoje zastopnike izbere, srce, voljo in pamet na pravem mestu.